„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 5 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 142. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 10. (22.) СЕПТЕМБРА 1878. ГОДИНА XIII.

„КАНЦЛЕРСКО КРЕТАЊЕ“.

Кнез Бисмарк хоће целим светом да влада. Успеси његове политике занели су га. Помишља, да је божанственим провиђењем позван, да опредељује и руководи судбину не само своје земље, него и читавог света. То све више излази на видик, одкад је онај „Тајмсов“ дописник разговарао с Бисмарком и тај разговор на јавност изнео. Из тога се видело, да однош ај између Бисмарка и Горчакова није ни из близа онаки, како је цео свет веровао. Од кад је Русија стојала за леђима Немачкој у два велика рата, која је ова у име народносног уједињења свога водила, од то је доба свак живи помишљао, да је присан и пријатељски однош ај не само између тих двеју држава, него и између Бисмарка и Горчакова. Мислило се, да тај пријатељски однош ај није поремећен ни године 1875. кад је цар Александар с Горчаковом у Берлину посредовао за мир и задржао Бисмаркову руку, коју је овај већ на Француску измануо био.

Тако се то у опште мислило, али нас ево откривења „Тајмсовог“ дописника уверавају, да није тако. Бисмарк тврди, да њему тада није ни у памети било, да изненада завојшти на Француску, која се тек почела да опоравља. Беди Горчакова, да је он то све са таштине своје измислио и удесио, да би се само прославити могао као списалац европског мира. Тиме је озлоједио Бисмарка и овај му то неможе да опрости. Колико је озлојеђен био види се по томе, што се вели, да се Бисмарк овако изразио тада: „Ако се Горчакову баш прохтело за славом, то је могао уверен бити, да Бисмарк у Француској још толико кредита имаде, да би могао на париској бини изнети Горчакова с крилима, као анђела мира, и при осветлењу бенгалске ватре“.

Кад је после таких израза старац Горчаков ипак задржао крму државну у својим рукама, па шта више и источно питање у ток спровео, онда је то знак, да је нови рат између Немачке и Француске у истини „на видику“ био, и да није то била проста Горчаковљева измишљотина Бисмарк је своје рачуне имао, кад је хтео по ново да скрха још неопорављену снагу француску и да на тој страни за себе начини једну празнину, како би се по томе безопасније могао бацити на другу страну. Горчаков му је помрсио те рачуне. Учинио је то не толико из љубави према европском миру и Француској, колико у интересу своје земље и државе, коју је заступао. Слободан је био, да не допусти остварење Бизмаркове диктатуре на европском копну, јер би иста могла штетно да утиче на решење источног питања и да помери све рачуне, које је Горчаков у питању словенском сновао. Једном речи, Горчаков се није дао преухитрити од Бисмарка и рад је био да одржи равнотежу између немачке и руске снаге.

Горчаков је то тада још могао да изведе. Бисмарк је морао своја кола зауставити и окренути, али је „запамтио оног који му је подметнуо штап међу точкове“ да се кретати не може. Горчаков није само то учинио, него је на скоро после тога приступио делу ослобођења балканских Словена и тиме принудио Немачку, да за читаво време источне кризе чврсто стоји уз Русију, ако неће да изазове ново групирање велесила европских. Бизмарку наравно ни то није било по вољи. То је оно доба, када се у Немачкој појавила канцлерска криза, када је кнез Бизмарк на допуст отишао. Откровења „Тајмсовог“ дописника могу сада у неколико да разјасне и тај допуст, о коме се у своје време толико писало и говорило, а који је толико мистичан био.

Но како му драго, Бисмарк већ тада није толико моћан био, да обустави коло судбине, које се без и против његове воље почело окретати на истоку. Ослобођење словенских народа на истоку изведено је, али није изведено у потпуности, него тек у полу. Бизмарк је вољан био, да се том приликом према Русији покаже малко „неблагодаран“ за оне услуге, које му је ова у најновије доба учинила. Кад је тај Бисмарк при садањим приликама телико успео, да славенско питање буде отпочето, али недочето, онда се већ по томе може видети, колико је оправдана била обазривост кнеза Горчакова према њему. Није дакле истина, што Бисмарк вели, да би Горчаков на дипломатском пољу, именито на берлинском конгресу, друкчије лаворике побрао, да се није Бисмарку замерио. На против, да је пустио Бизмарка, да по својој охолој ћуди по Француској жари и пали, сва је прилика, да не би ни дошло до берлинског конгреса и да старина Горчаков не би ни имао прилике, да у свом веку плете венце за своје чело, а са повољног решења источног питања.

Еле, Бисмарк после свих тих ствари, а како је у исто време и старина Виљелмо, рањен од Нобилинга, предао владавину своме сину, држао је, да је дошло време, када може отворити акцију против Горчакова, те је дозвао „Тајмсовог“ дописника на разговор, који ће после да растелали, што је давно било и да престави Горчакова у оној слици, каква се Бисмарку свиди. Хоће ли немачком канцлеру поћи за руком, да сруши Горчакова, то се за сад још незна. Искрсла је вест, да је Горчаков одступио, али се још није потврдила та вест. Но све, ако би Бисмарк и успео да потисне Горчакова са свога места, то се ипак не би могло рећи, да је постигнуо оно управо, што жели. Зависи од тога, ко ће доћи на његово место. Бисмарк жели грофа Шувалова, који по својој политици припада западу и који је и у Беч дошао, да на двору поравна пута барону Шењеју, ког би хтео Бисмарк на Андрашијево место. Бисмарк-Шувалов-Шењеји, то би тројство дакле она копча, која би поного свезала тројецарски савез, који је за време ове источне кризе толико олабавио. Бисмарк би наравно био заснивач и душа том обновљевом савезу.

Питање је велико, хоће ли Бисмарк успети. Ако остане Горчаков на своме месту, онда ће морати Бисмарк путовати, или ће се раскинути немачко-руско пријатељство, за које и сам Бисмарк држи, да је неопходно нужно за Немачку. Још ће горе по њега бити, ако Горчаков због старости своје одступи истина, али место своје уступи не Шувалову, него каквом Игњатијеву, који је још већма него Горчаков прононсиран као славенски политик и државник.

Но ма се како завршило ово „канцлерско кретање“, којему је Бисмарк маха дао, толико се из свега тога већ сада може видети, да се словенски дух није дао изиграти немачком мудрошћу. Није ни немачко питање у свеколиком обиму своме решено. Немачки народ имаде још велику борбу да издржи, оок доспе до оног, што својим идеалом сматра. За остварење тога требаће Немачкој нова предујма од стране Русије и славенског света и то је гаранција, да ће руско-немачко пријатељство преживети и ово „канцлерско кретање“. У Русији пак треба да запамте онога, који би радо турио штап међу точкове, да задржи славенска кола, само да је то — смео и могао. То треба да запамте, јер их на то упућује сам Бисмарк — злопамтило, и према томе да удесе: како ће Славенство добивати, а не давати предујмове.

ЈЕВРЕЈСКО ПИТАЊЕ У СРБИЈИ.

(Наставак.)

II.

У претходећем чланку ми смо покушали да покажемо специфично правну природу јеврејског питања, као таквог, у нашој земљи, а чинећи то, послужили смо се самим савременим мерилом права у свету. Закључак тог строго аналитичног претреса био је, као што смо видели, противан у духу ономе што Јевреји свуда, па и у нашој земљи траже и захтевају. Међу тим, остало је на њиковој страни једно веома јако и праведно начело или право — право које ћемо ми за сада крстити именом a posteriori, или правом на тековину једнаких права са урођеницима или основачима какве државе. Ми смо то право, као такво, признали, али смо се у исто време оградили против примене, бар савремене примене, његове с разлогом или поставком: по којој смо одрекли Јевејима, као народу и племену, нужна својства или квалификације са испуњење самог услова или извођење самог начела. Казали смо на прилику: да су од свију страних елемената Јевреји једини који или најмање или никакве гаранције не могу дати сагласно захтеву о тековини права у опште; а циљ овога чланка биће нам: да уместност те тврдње или поставке покажемо и докажемо.

Пре свега нужно нам је рећи: да је сам предмет по себи тако млогостран и опширан да ми ни претендовати не можемо да га у једном новинарском чланку анализујемо и исцрпемо — баш кад би самим целим за то нужним материјалом научењачким располагали. Поставићемо с тога себи млого скромнију циљ, како би је са млого скромнијим средствима и постићи могли — ограничићемо се у главноме, и то најпре, на преглед и претрес оних услова које савремена држава, велимо савремена држава, својим држављанима поставља и мора да поставља, па ћемо тек онда, према ономе што се о Јевејима као раси и класи знаде, видети: у колико они условима таке државе оговорају и одговорити могу.

Односно прве тачке имамо, и то претходно да речемо: да нам се чини — управо да смо уверени — да је општи појам о грађанским дужностима у једној држави млоги ужи и краћи него што је сам круг и обим тих дужности, него што су саме оне. Млоги мисле, на прилику, да кад један члан једне државе испуњава већину или и све материјалне услове које му ова ставља — н. пр. ако плаћа све порезе, општинске и државне, даје комору, иде на кулук, иде на војску кад се затражи — једном речју чини „све што му се заповеди“ — да је он с тим испунио и све услове и обвезе и извршио све дужности једног грађанина или државника па дакле и доказао: да има својства или квалификације потребне правоме члану једне државе.

Међутим ово, по нашем бар мњењу, никако нестоји и несљедује. Просто плаћање данка и давање рекрута недаје држави ништа више него један део средстава да ради по плану и програму на коме је основана, за који је она у живот позвана, и зарад чега она и живи; али сам новац и војник, као такав, не ствара тај план, не прави тај програм — другим речма, не оснива и не осигурава саму државу. Па не само да чисто материјална, него ни чисто умна својства и капитали једног народа или друшта нису довољна да његову државу држе и осигурају, јер она, као и прва, могу бити а по себи јесу проста оруђа и средства. За ово се траже друга својства и други капитали, а ова ми ћемо у осуству прецизнијег термина назвати: моралним својствима или квалификацијама — моралним капиталима грађана једне државе. Да није реч „патријотизам“ тако узаи смисао добила она би нам зар на овом месту врло корисно послужити могла. Овако, она само у неколико нашу потребу задовољава. Патријотизмом на прилику означава се данас врло често проста љубав према својој народности, или и само чувство народности; док међутим људи могу бити најспремнији да умиру за државу која не само да не признаје начело народности него га на против савршено игнорише. Такав случај имамо у Швајцарској и Америци. Тамо пре се може рећи да је патријотизам љубав према установама земаљским — према владајућој идеји државној — него ли према историји свог или туђег племена; а саме те установе по себи могу имати у млогоме космополитски облик, као што га у тим двема земљама оне доиста и имају. Ако би узели дакле, патријотизам у најширем смислу његовом — узели на пр. да означимо њиме чувство одности према земљи у којој се живи, као љубав према њеним установама, свест о њеном задатку и позиву, понос са њеном историјом, тврда вера у њену будућност, или још више у владајућу мисао на којој она почива, и најзад готовост да се све што се има, рачунајући ту и сам живот, у одбрану таке земље на коцку метне и изгуби — е онда то би све могли назвати моралним својствима и капиталима — та и така чувства сачињавају моралну, у самој ствари најглавнију, имаовину једнога народа или друштва или и његове земље и државе. Велимо најглавнију, јер једна држава, ма каква она била по своме сопственоме склопу и карактеру, јесте и мора бити израз, представник и извршилац неке владајуће мисли, неког владајућег осећаја — у опште неког владајућег принципа дотичног народа или друштва. Тај државни принцип, па макар он по себи био најпростији и најгрубљи, мора имати места, и то што ширег места, у срцу свију генерација таког народа или друштва — мора почивати на самом извору моралних капитала и моралне снаге — ако т. ј. така држава мисли и хоће, не само да се за извесна и дуга времена одржи и осигура него да, тако рећи, и саму себе преживи! Ово што рекосмо може изгледати мало чудно, ако не и мистично; нека нам се дозволи с тога да се послужимо за то сходним фактима и примерима. Ми споменусмо мало пре да чисто подношење материјалних жртава од стране дужављана, као такво, не даје држави све што јој треба — не даје јој, шта више, ни оно што јој је најглавније — јер оно само по себи управо не гарантује јој ни опстанак ни будућност. Јасне примере за ову циљ даје нам добропознати политички положај тако исто добро позната два народа: Ираца и Пољака. Оба ова народа дају данке и војнике државама којих су они формални чланови или „поданици.“ За Ирце се на прилику може слободно рећи: да су много више зноја и крви просули и пролили за Енглеску и њене интересе, (а ко зна можда више сразмерно но и сами Енглези) па при свем том Ирци не само да нису никакав стуб, него су напротив најтеже бреме државе енглеске. На опште економском кантару Енглеска је без сумње много тежа, а по географском аршину много дужа, с Ирском но без ње; али по оној правој и вечитој мери она је млого лакша и слабија. Тај је исти случај с Пољском. Енглеска и Русија, као државе, за свој постанак и опстанак имају благодарити, као и гаранције тражити, само у својим рођеним, или већ прирођеним и приљубљеним елементима — у оним елементима чијих су владајућих мисли, чустава и принципа, оне израз, представник и вршилац, па ма и непотпун израз, несавршен представник и лош извршилац. Другим речма, те државе за свој опстанак једино се имају уздати у љубав, одност и верност — једним словом у „патријотизам“ — енглеских и руских им елемената, а никако у порезодавачку уредност и војничку послушност притиснутих Ираца и Пољака. — Наравно, ми ове случајеве само као просте примере наводимо, а није нам ни у колико у намери да политичко-моралну страну њихову износимо и оцењујемо. — Па сад, као што државе, док постоје као моћне и независне, налазе једино сигуран и извор и ослонац (а други и невреди) у елементима којих су оне представнице, који су их створили и који су њима свим могућим, моралним и материјалним, везама и интересима везани, тако исто и државе и кад изгубе ту своју моћ и независност — постану туђе депенденције или провинције — оне имају једино од својих елемената очекивати васкрснуће и новорођење своје. Она чињеница коју туђа сабља неможе да посече ни пушка да убије; онај капитал, који никакав пожар рата у пепео непретвара, ни дубљина државног гроба несарањује, то је свест тога народа који своју др-

жаву губи; **љубав** његова према њој, и **вера** и **нада** да се она може подићи — све које рађа и саставља ону готовост на покушаје који узимају вид „народне буне“, „револуције,“ „инсурекције,“ „устанка“ но у самој ствари ратова за ослобођење и независност народну.

Као што једном рекосмо реч „патријотизам“ (у обичној употреби) необухвата све ове моралне капитале једног народа, и ми јој морамо млого шири значај дати ако хоћемо да нам постављеној цељи одговори. Али и у најужем смислу свом оно не само да није никаква гола појетска фраза и мисао, него је напротив: најмоћнија и статичка и динамичка снага свију државотворних народа и друштава. Да неидемо далеко, обазримо се само на историју — на рођење, развиће, пад и пропаст — наше сопствене државе; за тим на њено новорођење и суврмено развиће у коме је стању ми и налазимо, па ћемо видети: да је морална имаовина нашега народа била она висока и горда тврђава коју сви таласи страног освајања нису могли поплавити, ни толики културни потреси и ударци порушити. У срцу самог народа, — у томе граду праве му величине — склоњено је и сачувано семе онога грма државног, које је освајачка рука на Косову посекла и оборила, па је ево у њему и дочекало време кад ће на ново проклијати и развијати се. — Но овако упоређење, дужни смо рећи, не вреди само за нас и нашу државу, него оно вреди и за све друге народе који су подобне политичке судбине били а који су у исто време и подобне основе и тежње имали. Опет велимо, нама се чини: да се права вредност моралних услова за једну државу још није признала, да је особито у последње време, начело моралних дужности грађана у многоме уступило место далеко несигурнијем, као и много нижем начелу извршења чисто материјалних обвеза према држави, па и то из чисто материјалистичких обзира и рачуна. Међу тим, когод пристане да озбиљно загледа у сам живот суврмених држава, видеће: неопходну нужност моралних услова за њихов опстанак, као и то да с губитком или недостатком тих услова народи и друштва, ако и не губе своје црте и особине, а оно постају проста грађа из које се друге државе праве, хране и расту, јер оне имају, јер морају имати, таке услове и капитале. И по томе хтели смо рећи: народ који хоће да оснује, има и одржи своју државу, или друштво, које хоће да оснује, има и одржи своју државу мора бити кадро дати не само пореску и војничку главу — јер така глава и туђину може вредити — него мора бити кадро дати и родити своје сопствене политичке и друге апостоле и представнике и ако потреба заиште и политичке хајдуке и устанике. — Па сад, само узгред питаћемо: могу ли нам, не тако што него нешто налик на тако што, обећати наша страна нарочито јеврејска браћа, која иста права траже са оцевима, или са синовима и унуцима отаца, тако скупо стечене имаовине и својине српске? Ако могу, онда су испунили услов који суврмена српска држава има права да им стави. Немогу ли, онда нека изволе тражити од нас да их привилегишемо, да их **трпимо, а никако да им „права“ признамо.**

(Наставиће се.)

С бојног поља.

Од команде четвртог војног корпуса стигао је овај телеграм: 26. пешачка бригада тринаесте дивизије стигла је 4. ов. м. у Дубраву на Тињи, а 25. бригада после жестоког боја, који је трајао до у саму ноћ, посела је Лончаре и Креспић. (Дубрава лежи на друму, који води из Брчке у Градачац, а Лончари и Креспић леже на друму, који поред Саве води из Брчке у Шамац. Ур.) 5. ов. м. имала се тринаеста дивизија формирати за напад на Брчку, и то тако да је 25. бригада своје крило развила на друму шамачком дуж Саве, а 26. бригада добила је налог да с југа нападне на Брчку; трупе су наступале под жестоком ватром, и с почетка није их могла потпомагати артиљерија, због неугодног положаја; тек при даљем наступању могуће је било пустити три батерије да раде; пешадија доспе до под сам појас вароши, узме на јуриш два шанца, која су тамо подигнута и на којима су два топа намештена била, и продре за тим у само место, које одмах би поседнуто. Отпор је био до последњег тренутка одвећ жестоког; борба се свршила око 8 часова у вече. Заплењена су два топа и два барјака. Губитци се још нису могли прегледати, само се зна за сад да су рањена 4 официра.

Из овога телеграма излази, да војска аустро-угарска није прешла Саву код Брчке, као што се у први мах мислило, него ваљда код Рајева села, кад се говори о освојењу незнатних села као што су Лончари и Креспић. Или је можда оно одељење, што је код Шамца прешло преко Саве, шамачким друмом ударило дуж Саве на Брчку. Ако је ово истина, онда ова нова експедиција за сада још се не миче од Саве и као да је предузела сеон задатак, да најпре обалу савску очисти од устаника, а после да продире дубље у земљу.

Новине бечко-пештанске говоре већ о неком „гвозденом претену“, који се савио око босанских устаника, но од тога прстена не види те за сад још ништа; на против Сапарија, о коме се јавило, да се већ „почео кретати,“ седи с миром у Добоју и сретан је што га Турци не дирају, а Бинерт се расплинио са својом убојном силом на десној обали Саве по мочварима Посавине.

Није много бољи, ако није гори, положај оне војске аустро-угарске, која ради у западној Босни. После грозног пораза исте војске код Бихача, Турци су се још већма осмелили, те прикупљају још више својих чета у тај град, па прелазе шта више и преко међа аустријских. Исто тако множе се устанипи турски у другом јаком положају свом у западној Босни, у Ливну. Аустро-угарска војска за сад још не сме да се одважи да удара на та два места, но прикупља к себи што више војника, да би могла на та места ударити са што више изгледа на успех.

У Херцеговини положај се није ни најмање изменио. Јовановић се у престоници херцеговачкој занима јамачно с организацијом Херцеговине, која још ни издалека није освојена; јер ено не далеко од Требиња претрпи војска аустро-угарска такав пораз, каквом се без сумње није надала.

* * *

„Преса“ пишу о грозним догађајима, који се збивају у Босни и који показују до ког је степена распаљена јарост турска. Два случаја наводе се ту. Турци заробе два официра. Обојици ископају очи, а једном ишчупају и језик па пођу и другом да то исто учине. На срећу опазе то наши војници и избаве несретнике. Онај официр, што су му Турци ископали очи и ишчупали језик, млад је као капља и служи тек две године. Обојица су и иначе по целом телу мучени.

Други један случај још је грознији. Неколико официра једног војног оделења седело је у подне око ватре готовећи себи ручак. Пре но што ће ручак готов бити, устане капетан из друштва, да се мало прохода и да попуши једну цигару. Одмах иза друштва био је густ шумарак. Капетан се изгуби у шумарку, кад на једанпут зачу се ужасан јаук. Сви скоче да виде шта је, кад тамо, у шумарку (ни 15 хвата од ватре) ваља се глава капетанова по трави, од трупа одвојена. Ужасан призор! Још се пуши крв и шиба из дамара, очи избуљене као да би хтеле бол казати, језик блебеће нешто, удови се трзају још. За тим се очи укочише, глава обамре, но тело се још трзало. Официри пођу по шумарку, да ухвате зликовце, но бадава! Нигде никог! Капетан је био снажан, леп човек, од својих 35 до 36 година, и нема година дана како је ожењен.

* * *

По најновијим вестима, које су 7. о. м. стигле у Беч, настављају се бојеви око Бихача. Генерал Зах, који је још пре освојио село Жегар, пошто је најпрв жестоку топовску ватру просуо на град и на два шанца на брегу Дебељачи, нашао је на ове шанчеве и пошло му је за руком, да помоћу 4 батаљона заузме предња утврђења на тим шанчевима (каква би то могла бити „предња утврђења“ на шанчевима? У.) Око 6 сахата покушавали су устаници како из града тако и с десне обале Уне да проду на речени брег, но буду сузбијени. Друго једно одељење устаника, на број око 800 људи, продрло је преко Попарића у Бањевац (дакле преко границе у аустријско село. Уредн.) и спалило неколико кућа; против ових изасланo је пет компанија од ресервне пуковније бр. 76, те их растерају с великим губитком. Наши губитци још нису тачно извиђени. Тешко је рањен мајор Браун, лако рањен мајор Балашко, за тим потпоручик Шинделка, тешко, потпоручици Ауер и Левиш лако рањени.

По другом једном телеграму јавља генералмајор Рајнлендер из Завала од 7. ов. м., да се град Бихач тога дана у 7 часова у вече предао. Наше трупе поселе су град у 4 сата и нашле су тамо: 5 топова, међу овима 4 тешка, много муниције и оружја. Од редовне турске војске налазио се један штански официр и неколико тобџија.

* * *

О догађајима у Херцеговини пише нам наш дописник из Ерцег Новог ово:

Е. Нови 12. (31.) августа 1878. (Нар. допис.) Знам да сте већ из званичнијех брзојава дознали, да су Суторину напуштили Црногорци и Требиње заузели Аустријанци, али хоћу да вам дам неке потанкости на знање.

Што се тиче Суторине, то је са свијем тајно текла ствар; наредба је дошла са Цетиња заповједнику посаде Ђоку Јовићевићу да напушти Суторину и да преко Зубаца дође на Грахово; тако је он у среједу 23. августа оставио Суторину.

Војска наша није заузела Суторину, нити ће је заузимати, него ће остати онако, а она лежи овђе близу, има на бившој граници наша посада. У четвртак 24. августа кренула је силна војска из Дубровника преко Жупе пут Требиња; у петак је била код М. Дужи а у суботу послије малог чаркања заузела је Требиње.

Одавна су се спремали требињци, да дочекају нашу војску, те су и од паше искали помоћи, паша им рече да ће им дати на расположење цијелу посаду, само нека они почну бој. Тако требињци, корјенићи и столчани крену се у петак вечер 26. августа и заметну бој са нашом војском код М. Дужи; послије малог окршаја Турци се повуку к Требињу и заиште помоћ у паше, овај им рече, нека у јутро опет дочекају нашу војску а он да ће послати им у помоћ редовну војску. У суботу 27. авг. опет се заметну бој и паша изађе са цијелом посадом из града, али не да се бије, но да се преда. Изненађени Турци прекину битку и разбјежу се у планине, а паша се преда и цијелом посадом крене пут Дубровника, те се паробродом крене пут Превезе. Тако наша војска заузме Требиње са малијем жртвама. Друго одјељење војске, које се кренуло из Мостара преко Невесиња, Гацка, Билеће на Требиње, није ниђе наишло на одпор, јер су то Срби Херцеговци, кроз три године борбе, очистили од Турака.

Кажу да је војвода шумски, Мелентије Перовић архимандрит М. Дужи, доста допринео са својим људима, да се требињци разбјежу.

У недјељу 27. авг. прошли су овуда паробродом са Цетиња преко Котора у Дубровник, срдар невесињски Радовић, који је био у пратњи Ђ. С. књаза, као почасни ађутант, у војни; Ј. Ћирић и Ђепава мостарци, сви се враћају својим кућама. Истијем паробродом прошла су и два сина војв. Маша Врбице, они иду на науке у терезијанум у Беч. Оба брата красна су стаса и узраста, допадљиви у говору и хитри, прави Машови синови.

Др. Милан Јовановић отишао је са свијем са Цетиња!

За овај пут друге новости немам.

ПОЛИТИЧКИ ПРЕГЛЕД.

После одмора у Остенду и великих послова у Бечу вратио се К. Тиса у Пешту. Сад ће под његовом инаугурацијом угарско министарство сигурно почети оне послове, за које се иште закључци кабинета пре но што се поднесу миродавном фактору, сабору, на меродавно решење. По претходној биланцији, која је прављена одмах по свршетку избора саборских, види се, да ће будућа саборска перијода бити једна од најзанимљивијих, ако т. ј. истраје до краја и ако јој се одмах при састанку не испречи каква пречата, која би јој зар могла окујетити и сам састанак. Како било пак, да било, нема сумње, да ће идућа саборска перијода бити веома занимљива и по самом склопу сабора, т. ј. по одношају странака једне према другој, и по предметима, који ће проћи кроз руке сабора. Међу тим и сама опозиција земаљска брине се, да зготови занимив зачин за саборске сухопарне расправе. Може бити да још никад није никаква опозиција имала тако добра оружја, које јој мање више осигурава победу, као што га има данас опозиција на пештанском сабору и то у чину, који је осуђен од свију по готову странака и народности у овој двестраној држави, осим једног два изнимка, који у осталом не претежу на вази политичког правца у овој монархији. Тај чин јест окупација Босне и Херцеговине, за коју је утрошен зној и проливена крв толиких грађана све државе. Опозицијона струја, која је прострујала угарским становништвом због окупације, захватила је и оне крајеве, који много вреде у земљи својим политичким правцем. Тако је сад већ и сама престоница отишла у опозицијони табор због непопуларне окупације Босне и Херцеговине. Политички клуб у терезијином засеоку у Пешти закључио је, да узме у своје руке демонстрације, које народ чини против окупацијоне политике владане, те да настави преко народних скупштина демонстрације против владе. У једно је закључко, да позове све друге клубове у престоници, да заједнички сазову народни збор, који би владу вотирао неповерење и позвао је, да се махне окупације. Колики је степен достигла опозицијона струја у угарском становништву због окупације види се по том, што угарски листови са свију крајева државе угарске јављају као општу жељу становништва, да се сабор што пре састане, те да једном да јасан и одређен правац политици Аустро-угарској према стварима, које задиру у источно питање. Од иста свак мора то желити.

У општој политици јевропској стоји за сад још једнако на првом месту дипломатска акција сила у Цариграду на ту цељ, да Порта што пре испуни закључке берлин. конгреса, који се тичу непосредно ње. По досадашњим вестима стојало је толико, да је та акција одложена поводом тог, што силе нису могле да се сложе на заједнички корак ради те ствари. Међу тим најновије вести друкче говоре. Тако „Алг. цјтгу“ телеграфишу из Берлина, како није истина, да су силе одустале од заједничког корака у Цариграду на ту цељ, да Порта што пре спроведе закључке берлинског уговора, а као због тог, што Инглеска не пристаје на заједнички корак тај. На против, вели поменути лист, преговори о том траје све једнако. Видећемо скорим, до каквог ће резултата довести ти преговори, но ни у најбољем случају ми се не надамо никаквом успеху од њих, по што је досадашње искуство могло уверити цео свет, да се у Цариграду неможе ништ израдити с дипломатским нотама и актима.

Бечкој „Преси“ старој пишу ово из Цариграда о стању у Турској: „Од како је убијен Мехмед-Алија, више је пута избило на јавност врење које одавна влада у војничким круговима. Ти су кругови огорчени на владу, и свака њезин акат нештедимице јавно критикују. Тако се сад међу народом и војском ствара споразумљење, које страхом испуњава султана и околину му и које је проузрочило силна затварања. Тако су у Вошик-пашу (селу близу царске столице у Илдис-Кијоску) многи официри позатворани, а такођер у Стамбулу. Што више, у најближој околини султановој затворена су три официра, која су суделовала у комплоту. Ратни суд, који је судио учесницима пуча у чераганском двору, којим се ишло на то, да се ослободи екссултан Мурат, показао се противан садашњој влади, ослободивши свеколике осуђенике. Но ти осуђеници и пак нису пуштени, него су предани другом суду. Сад не прође ни један дан а да не буде ко год затворен, и стање изгледа толико озбиљније и опасније баш због те причине, што се та затварања чине понајвише у круговима војничким.“

Продирање Руса у средњој Азији узела је на око инглеска влада, те нотом опширно саопштила руској, како Инглеска основаним неповерењем мора особито пазити на операције Руса у Азији. Поступак Руса, особито онај у Авганистану, пада директно у сферу Инглеске, која не може допустити, да се њезина сфера осујети или ограничи. Русија на ту ноту није још ништ одговорила.

САГЛАВНЕ СКУПШТИНЕ „МАТИЦЕ СРПСКЕ“.

Извештај председников.

(Наставак.)

11. маја о. г. кренуло се изасланство у Арад, где се до 16. маја о. г. бавило, и тамо текелијине куће и земље предало.

По изводу из рачунских књига текелијиних дугује Арадска варош још 302 фор. 44 н. То потраживање према разрачуну са Арадском варошу на лицу места не стоји, и тако ће се брисати.

Дуг Лазара Данијела од 315 фор. 70 н. и дуг Мошоци Габора од 137 фор. 33⅓ н. не постоји више, по што је исте пуномоћеник друштвени Димитрије Крестић тужио, и те дугове судским путем наплатио.

По рачунима арадског пуномоћника друштвеног Д. Крестића, које је водио од 1. јануара до 31 марта о. г. а које ће овамо поднети, износило је

Примање — — — — —	1192 ф. 81 н.
Издавање — — — — —	856 ф. 65 н.
Готовина	336 ф. 16 н.

По дневнику, што га је исти пуномоћник од 1 априла до 14. маја о. г. водио, било је

Примања — — — — —	711 ф. 44 н.
Издавања — — — — —	180 ф. 65 н.
Готовина	530 ф. 79 н.

који је новац и даље при пуномоћнику остављен, да њиме нужне трошкове подмири.

Кућу текелијину под бр. 9. на тргу св. Петра у Араду, коју је арадски пуномоћник на јавној дражби купио, али због које није могао уговор склопити, што је варош Арад парницу подигла била, жели сада иста варош купити. Изасланство је предложило министарству, да се прими понуда арадске вароши, и да се с њоме непосредно уговор начини.

У погледу куће на угљеном тргу под бр. 3 и куће на климентином тргу под бр. 451, предложило је изасланство министарству, да се исте испод процене продаду али да се означи минимална сума.

Куће и земље текелијине у Араду предане су по списку изасланству, које је руковање истих и даље поверило арадском пуномоћнику Д. Крестићу с упутством, да и парнице текелијиног фонда и даље води.

Из Арада дошло је изасланство у Будим-Пешту, где је предају текелијиног фонда 18 маја о. г: започело, а 10. јуна о. г. завршило.

Куће и покретне ствари текелијиног фонда у Будим-Пешти предане су по списку. Највише је посла правила библиотека. Ту се морала књига по књигу предавати. По списку, који се морао из нова зготовити, има у текелијинеј библиотеци 3225 дела у 5912 свезака. Неке су књиге фалиле, које је надзорник др. К. Пејичић као чувар књижнице обећао накнадити. Надзор над кућама и све покретне ствари с библиотеком заједно поверен је и даље дру К. Пејичићу. Тако исто умољено је и надзорништво текелијиног завода, да свој рад и даље продужи, по упутству изданом од „Матице“ с тим додатком, да своје извештаје и представке подноси од сада до даље наредбе високом министарству.

Записник о целој предаји, односно примању водио је на молбу великог жупана као владиног повереника, секретар матичин А. Хаџић, у три примерка, од којих је један са свима приловима од од А. до Z. и $\frac{\text{A. A.}}{1,2,3,4,5,6,}$ до $\frac{\text{B B.}}{1.\text{и}2}$ предан владином повереniку г. Андрији Флату; други изасланицима пештанске српске црквене општине; а трећи с приловима заједно подносе матичини изасланици

управном одбору, с том примедбом, да је сваки од чланова изасланства потписан и да се тако сваки од њих као оргинал сматрати може.

У опште примећују изасланици, да су права и интересе матичине у течају те целе предаје својски бранили и заступали.

Још напомињу, да је преузвишени г. министар просвете и црквених послова, кад су као депутација, вођена од жупана, пред њега изишли, обећао, да ће гледати да фонд текелијин преда на руковање српској црквеној пештанској општини. На питање њихово, за што се не предаје фонд текелијин саборском одбору српском, као по закону за то позваном црквеном органу, одговорио је, да то с тога не може учинити, што у саборском одбору нема поверења. Уједно је и то напоменуо, да ће у државне папире претворити све обвезнице, ако пештанска српска општина не би хтела на себе руковање примити. Посебице пак што се одузимања текелијиног фонда испод руковања матичиног таче, изјавили су изасланици преузвишеном г. министру, да ту није поступао ни по праву ни по правици, на што се он јако разљутио и тражио да оправда тај поступак обичним изговорима, које су изасланици редом побили. У опште пак, по свему ономе, што су горе том приликом искусили, изасланици изричу, да би се фонд текелијин испод руковања матичиног одузео и онда, све кад би се „Матица“ и у Будим-Пешту преселила.

Међу тим привремено и сад још прима „Матица“ интересе од дужника текелијиног фонда, а по налогу великог жупана новосадског шаље благајница матичина кр. уг. централној државној каси у Будим-Пешту за текелијин фонд примљени новац, чим достигне своту од 1000 фор.

Држим, да смо се могли из горе наведеногa уверити, да је, — како с стране управног одбора, тако и од стране изасланика за предају упатнога фонда све могуће чињено, да се право и интереси матичини у погледу овога текелиног фонда сачувају; шта више и много уважена и поштована господа посланици — др. Михаил Полит и Милош Димитријевић, устали су били и на самом земаљском сабору — у обрану поменутих права и интереса матичини са мушком снагом, језгровитим својим беседама одбили су и побијали све разлоге, с којима је хотео министар просвете на питање: зашто се тај фонд из руку и управе матичине одузима? свој поступак оправдати — па и то све, неможе предупредити, да се оно, што је горе наведено не догоди — ал смо ипак дужни — на овом месту више поштованој господи посланицима јавно признати њиово родољубиво за Матицу заузимање, — њима вафалити и рећи: Бог вас срећне дуго поживио!

Не могу ни то пропустити, да и то овом приликом не поменем, да је у овом кобном предмету — кад му је већ у погледу Матице српске више изложена судба изречена, и у дело приведена била, саборски одбор с друге стране покушао био (услед онога превишњег решења Њег. ц. к. Величанства, — да вис. влада међувремено дотле: докле вероисповедни орган не пронађе — само има текелин фонд руковати) са својом у поданичкој покорности најпре високој влади — а кад то не имаде успеха — и на Њ. ц. к. Величанство управљеним представкама — доказати: како је силом саборског устројства изречено и установљено, да српски црк. сабор и тога одбор имају са свима црк. срп. народним фондовима за каквог и овај у речи стављени без сумње има се сматрати, управљати и руковати, као такови верозаконски орган, какови се потражује — и препокорно молио да му се најмилостивије текелијин фонд ради управе и руковања повери. Али на жалост и све обе представке неимадоше бољу срећу од других свију — и саборски одбор са сљојом молбом буде просто одбијен.

У оваковим околностима у овој ствари неостаје нам ништа више чинити, но до боље среће, узданути у себи и рећи: лакше се сноси трпљењем оно — што се променути неда; а себе у, мирној савести утешити с тим, да се у овом погледу све могуће на законитом путу чинило — и родољубива дужност у пуној мери вршила.

Само ипак отуда може се породити једна не мања, да не рекнем кобна околност та — да се бојати можемо, да ће са одузимањем из руку матичини Текелијина фонда наша административна средства са више хиљада форината могу бити узкраћена бити — дочим се дакле за времена и за то побринути ваља — како ћемо у будуће опстанак „Матице Српске“ — овај многима као што ми се чини трн у оку — осигурати? А то ће се тек тако моћи постићи — ако предстојећу нашу материјалну снагу на ум узмемо и с њом сваколика наша издавања у склад довести постарамо се и уредимо — што нам дакле благовремено чинити предстоји.

Са овима завршујући извештај мој, умољавам г. Мкшу Димитријевића подпредседника књижевног одсека и одбора да нам и он — што има на среду изнесе и мене у томе заменути доброту има.

Извештај потпредседника „Матице Српске.“

Славна скупштино!

У извештају своме од прошле године напоменуо сам бурна времена, у којима се наш народ налази, напоменуо сам их као сметњу, која миран развитак књижевног рада спречава и задржава. На завршетку тога свога извештаја изразно сам истина и наду, да ће скоро сунце нове среће и лепшег живота синути, но на жалост морам признати, да сам се у своме лепом очекивању мало преварио. Облаци, што се над главом нашег народа купе, све су гушћи и страшнији, атмосфера око нас тако је загушна, да човек у њој скоро ни дисати не може, а хоризонт скучен па ужасан, да ти и најмирније око презне и заигра, и најдубљи поглед усплахири се и малакше. Па и ако кад и кад уђе по нешто светлости у ову мрачну ситуацију, још то није она блага светлост питомога зрака сунчанога него је то оштар одсев муње, који те прострели, пресече и пренерази. Тај сјај не помаже ти, да можеш мирно разгледати ситуацију, но ти само на момент осветљава позорницу, као да оће да ти само покаже, у каквим се грозним страхотама налазиш.

У таким ужасним временима живи наш народ, па је ли могуће да се у овако ужасном стању, у овој најљућој трзавици од грозница може још одати са мирном душом и ведрим челом на питом и миран рад књижевности и науке? Inter arma silent musae — та стара пословица примењује се данас на нас као што треба. Може се истина приговор учинити, да се громови, којима се данас небо игра, нису у нашим крајевима и над нашим главама непосредно ломили, но ја би онда слободан био запитати, је ли ико био у стању да запуши уши тако, да му до њих не допре онај страшан звекет оружја, онај урнебески јаук од хиљада невиних страдалника, кад се све то у нашем најближем суседству, у дому наше рођене браће догађало. Заиста ове ванредне, ужасне и страховите прилике великог дела нашег народа нису могле а да не буду од утицаја и на књижевну радњу овостраног Српства. И наш народ на овој страни колебао се непрестано између нада и страха, између зебње и очекивања, и то његово грозничаво стање држим ја за поглавити узрок, што успеси наши на књижевном пољу нису онакви, какви би се у другим редовним околностима очекивати могли.

Но и ако можда књижевна радња матичина није потпуно онаква, каква би по њеном позиву и задатку и по очекивању од стране народа требала да буде, то ипак држим за своју дужност да макар и о овој скромној радњи поштованим члановима рачуна дадем.

Први задатак Матице је ширење просвете издавањем књига.

Материјалне околности матичине нису допустиле да је Матица у овоме правцу какву већу радњу развити могла. Осим 119. свеске „Летописа“, која се већ одавно у рукама читајућег света налази и осим 120. свеске „Летописа“, од које се сада баш пети табак штампа, није Матица никакво друго дело на свет издати могла. Но да би се овоме недостатку колико толико доскочило, књижевно оделење решило је на предлог свога члана Ст. В. Поповића, да Матица са напред осигураним извесним бројем претплатника покрене издавање „Библиотеке за народ“ забавног и поучног садржаја у обиму од 40—50 табака на годину, о чему ће се засебан предлог пред скупштину изнети.

Више је радила у другоме правцу, а то је раздавајући награде изврсним књижевним производима. Па и овај рад сам по себи узет доста је скроман.

Ту је Матица пре свега издала награду од 60 фор. Јовану Борјановићу за његово дело „о воћарству“, пошто је овдашња књижара браће М. Поповића исто дело у своју накладу примила. — На основу пресуде својих чланова Стевана В. Поповића и Ђ. Рајковића наградила је Матица „Увео листак“, приповетку Јаше Игњатовића са 150 ф. — По пресуди својих чланова Мише Димитријевића, А. Сандића и дра Илије Огњановића наградила је саставак Ђорђа Рајковића под насловом „Лукијан Мушицки и његов књижевни рад“ са 200 фор, и „Животопис Лук. Мушицког“ од дра Ђ. Мушицког са 50 фор. Први од ових саставака штампаће се у „Летопису“, а други у посебној књижици, уз коју би се додала слика пок. Лукијана, што би уједно био пристојан завршетак слави Мушицковој. — Усљед пресуде чланова дра Ђорђа Натошевића и дра Јов. Јовановића наградила је Матица дело Ивана В. Поповића под насловом „Гимнастика као установа за развијање телесне и моралне снаге човека и народа“ са 150 фор.

Осим овде поменутих дела оцењивала је Матица још и друга дела, која по пресуди својих чланова оценитеља није могла наградити, а та су дела ова: „Народне песме Симе Цијука,“ којима су оценитељи били Ст. В. Поповић и Ђ. Рајковић; „Турци и хајдуци“, јуначка игра од Марије Малетићеве рођ. Ракићеве, којој су оценитељи били Филип Обрнежевић и др. Милан Савић; „Мудар старешина или поука оца деци, књига за народ“, написана у стиховима од „православног српског свештеника Здравка“, којој су оценитељи били Стеван В. Поповић и Светозар Савковић; „Шокица“, позоришна глума од Илије Округића-Сремца, којој су оценитељи били др. Мих. Полит-Десанчић и Светозар Савковић.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

+ **Осек** 4. септембра 1878. Председник школског одбора пречасни г. Лаза Поповић нашао се побуђеним, чланове школскога одбора позвати за 3. о. м. к избору привременога учитеља.

Што се тиче избора само привременога учитеља незнам чим се може оправдати привремено попуњавање учитељскога места. Допустите ми, да привремено стање за никога није примамљиво, осим ако није изгледа, да се привременост у дефинитивност наскоро преобрати. Учитељ стално намештен у вароши не ће се појагмити за привременим стањем у Осеку а баш ни онај на селу, јер би му могло догодити се, да након некоје привремености буде упућен, да се за другим местом обазире. И према томе, ако се упражњено учитељско место само привремено попуњавало буде, извргавамо се могућем случају, да ћемо добити учитеља, који неће одговарати захтевима, који се стављају на учитеља у вароши, нарочито с обзиром на учитеље намештене на комуналним школама. Наредба избора привременога учитеља показује се дакле као врло половна мера а с друге стране неда се ни законом оправдати.

Војске је овуда прошло за границу колико никада од кад је Осека. Нећу слагати ако рекнем да је 100.000 људи прошло овуда и још непрестано долази трен, санитет, провијант, муниција и још ће целога месеца долазити, као што се чује. Грађанство је велики терет сносило због устањивања али је остало доста новаца у вароши. Фацит је тај, да је живот ужасно поскупио.

Биће две недеље, што је у Осеку обрђавана трећа обћа хрватска скупштина пучких учитеља. Скупило се учитеља са свих крајева провинциала и крајине пак и из саме Далмације и Истрије бијаше гостију — свега на 600 учитеља и међу њима преко 50 учитељица.

Што се тиче резолуција, које су на скупштини донешене, не може се одобрити начин, што нису прије познате биле него су поразделене тек у очи скупштине у вече, а то изгледа тако, као да су у напред имале искључити изправке и опозицију. Када једна резолуција садржаје у себи питања засецајућа у привремену науку н. пр. о материјализму, потребно је да се сваки члан скупштине бар овлаш приправи, да схвати предмет, који ће му се у дебати разјаснити. И тако је многи учитељ слушао много лепих речи на скупштини а није се поуздао, да и сам коју проговори о ствари.

Баш што се тиче оних резолуција, које су биле наперене проти материјализму, чини се, да су под упливом католичкога свештенства сковане, јер су препоручивале као лек проти материјализму верозаконски узгој и по највише су свештеници католички на скупштини грмили, да се материјализам мора религијом гонити. Колико је пак места бојазни да се деца у основним школама материјализмом „окужити“ могу, преостављам стручњацима на расуду.

Било је причуло се за време скупштине, да ће се изнети предлог, смерајући на то, да се ћирилица из обуке у пучким школама искључи.

Заиста је боље што је такав предлог изостао, јер би служио на срамоту предлагачима а без сумње би изазвао неугодних сцена у скупштини. Само за тај случај били су се српски учитељи, којих је приличан број овде био — приправили на скупштини говорити, дочим су овако само присуствовали седницама као слушатељи. Како би их пак хрватски учитељи поздравили, кад би се они показали као српски учитељи — о том нема сумње, јер се знаде, како су спрам својих српски колега расположени. Један хрватски учитељ није се стидио при банкету изјавити, да своју чашу испија на пропаст Српства; — то му се може одбити на дару, јер је она чаша била изнад прве десетине.

Коначно сам чуо, како је надзорник Филиповић, који је скупштини председавао на банкету захвалио се и српским учитељима, који су на скупштину дошли, али уједно пожалио што они нису у дебатама учествовали — јер су се они у Загребу приправили били, да се са српским учитељима огледају. Тим је г. Филиповић само комплименат начинио српским учитељима, на чему му се захваљујемо.

Из турско-кањишког среза. (Закашњено.) У 120 бр. овогодишње „Завтаве“ има један допис из Т. Кањиже у коме је јављено да је г. Шандор Трифунац кандидат српске народне странке пропао у овом нашем срезу 5 авг. и да је изабрат за посланика Карло Шваб, владин кандидат и чокански велепоседник. Елем као што се види, ни овога пута не могосмо протурити свога човека, особито сад, кад је — почем је отпала Ст. Бешенова и неколика чисто мађарска места — овај срез у толико ојачао, да сад прикључењем јаких српских општина Јосипове, Срп. Крстура, Тиса Ст. Миклуша и Падеја, Срби престављају три четвртине бирача у њему. Да би штовани читачи овог листа видели за што је то овако а не другачије било, нека нам је слободно још коју рећи о овом избору. Тим више, што је предречени допис из Т. Кањиже са свим површно узео целу ствар а на више места истину са неистином заменио, из чега можемо закључити да је г. дописник преко Тисе гледао ове наше сватове, па непознавајући право стање ствари, пао у ону обичну дописничку болест и написао, не оно што јесте него како је он то хтео. Дакле истине и народне неокаљане части ради морамо овако јавно рећи г. дописнику из Т. Кањиже да су ђалинци и крстурци, они, за које он вели да су о чивуцком трошку дан пре отишли на изборно место и тамо се частили до беле зоре, да су велимо те две општине баш највише свести показале, јер су свега 21 глас дали на владиног кандидата, рачунајући овамо и оне што су под „мораш“ гласали, а за Ш. Т. преко 120. Па ко је био на челу ових бирача? Лажно је рећи да су нар. учитељи „кукавичка браћа“ попова и да су они са горућим цигарама а на чивуцким карупцама облећали худе и пијане српске душе. Зар за то, што су само њих двојица — из среброљубија пали у прах пред велемоћнијем чоканскога Креза. Но нека доста буде и ово што наведосмо, (а да и не спомињемо Деску, Оросламош, Падеј, Санад, Чоку и Јосипово и поименце њихове „црне попове“), и из овога се види како је г. дописник пљунуо у очи баш онима људма, који су од почетка ове уставне борбе увек, па и овом потоњом приликом показали да маре за своје и да нема цене по коју ће они српска образа погазити. Него други је неко крив...

Давно пре избора наши свештеници и неки познати смутљивци проповедаху да Срби сами за себе немогу ништа учинити јер су и сада у мањини, а после — говораху они — и наше људе, ако се баш који и прима кандидатуре, не ваља више компромитирати. Па да би овој својој обмани већу силу и важност дали, показиваху престом на средоточни одбор у Нов. Саду који за онда још не даваше никаква гласа од себе. Међу тим противна странка позове за 3. јули п. р. све срп. свештенике и учитеље у Т. Кањижу на конференцију и ту их изабере, једне у депутацију да носе Тиси захвалницу што је отклонио рат од ове државе, друге опет за потпредседника и чланове свога егзекутивног одбора. Мамак беше дакле сладак и мастан, те није чудо што се ове лакоме душе одмах похваташе и исмевајући одбијаху од себе народне људе који препоручиваху и нар. странци састанак и договор. Маса народа пак, и то већина знајући ко им је био до јако чувар пробуђене свести и вођа за прошлих уставних бораба, пође и сада за својим свештенством; други се опет тврдо држаху до последка у резерви хотећи ма по коју цену своме начелу верни остати, — док најзад трећи, зар најпаметнији, видећи какве прилике бивају на небу изборног среза нашег, осташе и за време самога избора код својих кућа, да се вазда крсте и чуде „српској слози и з.....дањи“. После свега тога пуче глас да се је Ш. Т. примио кандидатуре, али је тада доцне и све изгубљено било, јер је међу тим „тајни вашар“ већ био прошао и јер нас је тек три дана растављало од 5. августа. И тако нар. кандидат пропаде са својих 309 бирача бранећи своје уставне термопиле против чоканскога Ксеркса.

Док је противна странка свима, ама баш свима средствима настојавала придобити већину за се, опозиција је сама себе створила дошавши на изборно место без и једнога вођа, без свирке и барјака, о своме трошку и подвозу, без ларме и насртања, са ведрим челом а чистим као сузце карактером, гласајући на Ш. Т. кога никад ни видела ни познавала није. Али ко ће надгласати све народности овог најпомешанијег среза кад им Срби беху језгра њихове силе!

Један бирач.

НОВИ САД 9. септембра. Мађарски лист „Ђоршфутар“ јавља ово о народном сужнику дру Св. Милетићу из Вацa: „Ђелија Милетићева имаде само један прозор с решетком, који гледи у башту. Оружан стражар пролази поред тог прозора горе доле. Др. Милетић непрестанце чита; добива књиге из казнене библиотеке, већином немачка дела историјског и природословног садржаја; за време читања прави белешке. Једном је захтевао др. Милетић и какво политично дело и један политичан лист, али му је то одречено. У осталом неговори ни једне речи, скоро је зловољан, па кад је у том расположају, одговара надзорнику тамничарском на његова питања само махањем руке ил главе. На питања, која се на њ управе на мађарском језику, одговара увек немачки. Коса и брада очевидно му је оседела, у осталом је здрав.“

НОВИЈЕ.

— Из Београда се јавља, да је ново рођен кнежевић Срђ умро 6. (18.) о. м.

— С бојног поља јавља „П. Л,“ да су лажне све вести о „тајном мобилизовању“. — „Преса“ јавља, да се чикошска бригада кренула на Левно, где стоје 6000 Турака. На Левно ће се јуришати. Установци Хришћани пристају ув окупацијону војску. — „Дјче цјтг“ јавља, да су код Грахове Унке у лапачком округу мухамеђани устаници из Кулен-Вакуфа прешли границу, заробили силна говеда, овце и козе и убили тројицу становника, пак се онда винула натраг. — „Пол. кор.“ јавља из Београда, да је Хаџи Лоја у Зворнику. — Из брчанског округа узмакли устаници и повукли се у Бељину, где се укопавају.

— Полузванични „Фрмдблт“ потврђује, да предстоје промене у дипломатском кору, али демантује, да ће Бајста преместити на „добро дотирану мировну пошту.“

— Бечки кореспонданс-биро јавља из Цариграда, да су се „одлучно поправили“ изгледи за склапање конвенције с Аустро-Угарском. Вели се, да се нашао modus vivendi гледе санџака новопазарског.

— „Пол. кор“. јавља из Цариграда, да је Порта у начелу усвојила некакав клапкин пројект о асијским жељезницама.

— Исте новине јављају из Букурешта, како ће скорим изаћи декрет којим кнез прима предикат „краљевско височанство“. — Агенти румунски у Бечу, Паризу и Берлину акредитоваће се за „опуномоћене министре“.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изишао је из штампе

„СРПСКИ СОКО“

велики илустровани календар за годину 1879.

Ова народна књига, на којој раде познати књижевници и професори српски и која је лане са свога садржаја и лепих слика нашла свестраног отзива у српском народу, може се и ове године препоручити како садржином, тако и красном спољашношћу.

Што се наших слика тиче, те су као и у прошлом календару нашем чисто и лепо израђене, као што се ретко у Српству отискују илустрације, а биране су према времену и народном схватању.

Додати имамо још, да су слике наше већином велике, и да уза сваку имаде јасан опис. Цео „Српски Соко“ износи 10½ табака штампаних.

Цена комаду 50 новч. или један динар.

Растуривачима нашим дајемо 25%, а ко за готово купи добива 30%.

Наручбине прима и извршује: администрација „Заставе“, а за Србију је главни комисионар књижара Вел. Валожића.

Наручбине се одма извршују.

У Новом Саду 27. августа 1878.

Уредништво „Српског Сокола.“

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА У ПАНЧЕВУ.

И ове године изађоше у нашој наклади

нова школска издања

Кратак наук мађарског језика. III. део: Читанка с малим речником по Шамарјајију, удесио Јов. Поповић управитељ, за више разреде народне и више девојачке школе и средње заводе — — — 50

Настава у српском језику за II. разред нар. школа од Св. Милетића — — — — — — 20

Практичан поступак при настави у рачуну за 2. разред нар. школе од Св. Милетића учитеља — 70

Поступак при настави у обичним разломцима за 4. разред нар. школе од Св. Милетића учитеља — 40

Наука о чувању здравља за школе. Карла Реклама. Превео Д. Јосић. II. поправљено издање. — 20

Граматика српска. За средње заводе и више разреде народних школа. Написао Владимир Вујић професор. Пето прерађено издање — — — 50

МАПА ЕВРОПЕ

од Ханткеа

српски приредила и издала књижара браће Јовановића.

Ова је мапа највећег формата, а израђена је с обзиром на најновију политичну поделу на берлинскоме конгресу у чувеном географском заводу у Глогави (у Немачкој) те не само да надмашује досадање српске мапе, но се и с правом може успоредити с првим страним мапама. Како је Дежарденова српска и Копенова хрватска мапа Европе од високе угарске владе забрањена, то обраћамо нарочиту позорност на нашу мапу Ханткеову, која је од вис. владе припуштена. Подлепљена и за вешање на зид удешена мапа стаје ф. 6. —

Ова мапа препоручује се још и за писарнице општинске, трговачке, адвокатске, чиновничке и т. д. за читаонице, гостионице, кафане и т. д.

Препоручујући ова нова издања свима п. н. школским властима, слободни смо и сва досадања наша издања овде ради бољег прегледа навести:

Буквар словенски од вис. школског савета одобрен, по обаљеној цени само — — — — — — 10
Граматика срп. мала за основне школе — — 18
Слике из историје угарске за 4. разред нар. школе 24
Слике из историје српске за 3. разред народ. школе 20
Земљопис за срп. нар. школе по Кутнеру од Поповића управитеља — — — — — 30
Земљопис за срп. нар. школе у Угарској по најновијим мађарским изворима израђен — — — 40
Мала Катавасија за школску младеж — — — 16
Приповетке из стар. и нов. завета. Од Ђ. Даничића 50
Наша земља. Читанка за народ. Посрбио Ст. В. Поповић. (I. део: Читанка за 5. разред) — — 50
— — (II. део: Читанка за 6. разред) — — — 50
Отачаственица. I. део: Општи и отачаствени земљопис. Написао Н. Ђ. Вукићевић — — — 45
Земљопис за 3. и 4. разред срп. нар. школа — — 40
О човеку. Спомоћна књига за учитеље и ученике осн. нар. школа. Написао М. Т. Фрачковић — — 30
Кратан наук мађарског језика. I. део. Написао Милован Јанковић. Четврто поправљено издање — 36
— — II. део од Ј. Поповића управитеља — — 30
Мала земљоделска читанка. За српске нар. школе написао др. Ђ. Радић. Са сликама. Друго издање — 30
Основи физике за више разреде народних школа, више девојачке школе и средне заводе. Написао Мита Петровић проф. са 48 слика — — — 50
Повесница српског народа за основне школе — 20
Писмени састави за српске школе — — — 14
Јестаственица од Фрачковића IV. најновије издање 30
Збирка народних песама за школску младеж — 10
Баштован од П. Бибића. Најновије издање — — 80
Кратко пчеларство за почетнике. Написао М. Д. Дејановић. Са више слика — — — — 50
Очење или каламљење од др. Ђ. Радића са сликама — 10
Кратак наук о глобусу — — — — — 10
Библичне повести новог завета. Н. Ђ. Вукићевић — 40
Права и дужности грађана од проф. Ј. Поповића — 36
Природопис А. Либена. I. Зоологија — — — 25
II. Ботаника — — — 18
III. Минералогија — — 20

Рачуница за срп. нар. школе I. књига 10
II. „ 12
III. „ 16
IV. „ 20
V. „ 50
VI. „ са сликама 55
Наука о геометријским облицима од М. Петровића за 4. разред — — — — — — — — — 40
Изјашњење свете литургије. Н. Ђ. Вукичевић — — 50
Поука о кућарству написао проф. Мита Петровић 45
Како се састављају питања. Српски удесио Д. Јосић 50
Човечије тело и његова нега. Са више слика. Написао проф. Мита Петровић — — — — 60
Великаја православнаја катавасија (с благословом Њ. Св. српског патријарха Прокопија) — — 1·—
Практичан поступак при настави у рачуну за 1. разред народне школе. Израдио Св. Милетић учит. 45
Уредбе за српске народне школе — — — 30
Спомоћна књига за разјашњење црк. појања. Од Н. Ђ. Вукићевића, друго поправљено издање — 45
Школа основног цртања за народне школе од Мужака 1·80
Збирка геометријских тела, за наставу у науци о геометријским облицима — — — — 4·20
Шрајберове велике природописне слике за зид, српско издање, препоручено од вис. школског савета 20 колорираних таблица: првих 5 таблица садржавају сисавце — — — — — — 7·25
других 5 таблица тице — — — — 7.25
трећих 5 таблица амфибије, рибе и т. д. — 7·50
четвртих 5 таблица растиње — — — 7·50
Писмарице на тврдој артији, кутија — — — 3·—
Штица, по методу Вукићевићевом — — — 2·—
Рачунаљка руска за рачунање с целим бројевима. лепо бојадисана и лакована — — — — 12·—
Немачко упутство за ову рачунаљку стаје — 20
— За рачунање с разломцима, лепо бојадисана и лакована — — — — — — — 12·—
Глобус српски 8″ у пречнику — — — — 6·70
„ „ 8″ с меридијаном — — — 15·75
Један пут један, на тврдој артији — — — 3

Умољавајући све п. н. школске власти и господу учитеље за многобројне наручбине, напомињемо изречно, да се у нас и све остале школске књиге туђе накладе у свако доба набавити могу. Код свију ових дела дајемо на 10 књига 1 на дар.

Наручбине се извршују тачно с платом у наточ (per Nachnahme.)

У Панчеву, септембра 1878.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА.

О Г Л А С И.

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњеног парохијског места у Јегри овим се стечај расписује.

Молитељи имају своје инструиране молбенице за четир недеље од дана публикације овога стечаја подписаној конзисторији поднети.

Из седнице конзисторијалне држане у Новом Саду 1. (13) септембра 1878.

1—3 КОНЗИСТОРИЈА ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ.

СТЕЧАЈ.

Поводом ступања у живот свију завештана пок. Јована Остојића и Терезије Остојићке рођ. Зозук, — у нади да ће до истока овог стечајног рока и основно писмо од надлежног места приспети, — расписује се стечај на место управитеља фунд. добара.

У дужност управитеља поглавито спада руковање са фундационалним имањем и рачуноводство о том, даље обављање свију послова око извршивања добротворних и стипендијских завештања пок. Јов. и Терезије Остојића и надзор над питомцима. Остале пак дужности управитељеве подробније су означене у основном писму, од кога се један примерак код општине налази и може их. ко жели, у свако доба сазнати.

Плата је управитељева 500 ф. и 50 ф, у име путног и и писарног трошка, али је дужан плати овој двоструко одговарајућу кауцију или у готовом новцу, државним папирима, или посредством интабулације ставити. Управитељ фундационални бира се до смрти, али нема права на мировину.

Осим српског захтева се од њега и знање мађарског и немачког језика.

Компотенти на ово место дужни су своје добро устројене молбенице најдуже до 28. септембра т. г. подписаној срк. општини поднети.

Из одборске седнице прав. српске срк. општине у Суботици 31. августа 1878. држане.

ЂУРО ГОЈКОВИЋ, бележник 2—3 ЂУРО МАНОЈЛОВИЋ, председн. црк. општине.

СТЕЧАЈ.

На обосполној опћој пучкој школи у Павловци кр. поджупаније румске има се попунити место учитеља подједно певца источно-православне вероисповести уз годишњу плату од 350 ф, 10·2 просторних метара дрва за огрев, слободан стан и врт.

Просити ћи нека своје на високу кр. хрв. слав. далм. земаљску владу управљене молбенице с крштеним писмом, сведочбом о учитељском оспособљењу, моралном својем понашању и досадашњем службовању поднесу опћинском школском одбору у Павловце (пошта Рума) до 4. октобра (по нов.) т. г.

У Вуковару 4. септембра (по нов.) 1878.)

2—3 Кр. жуп. школско надзорништво.

У шпецерајској трговини
Д. ЈОАННОВИЋА И СИНА
у Земуну, 1—3

налази се празно место за спомоћника и шегрта.

М. Критовца синови
у Руми 1—3

потребују два шегрта или практиканта, и то једног за спецерајску а једног за гвожђарску радњу.

СТЕЧАЈ.

У нади, да ће међувремено надлежном месту послато осн. писмо највише одобрење добити, подписана општина овим објављује стечај на три стипендијска места из закладе Јована Остојића и Терезије Остојић рођ. Зозук.

У смислу 9 тачке III. одсека осн. писма стипендија ученика средњих школа, док су у месту својих родитеља или старатеља износи 100 фор. а. вр. ван места својих родитеља на страни 250 фор. а слушаоци на свеучилишту или академији 400 фор. а. вр. Издавање ове последње спипендије по свршеним наукама на свеучилишту или академији, ако се потреба покаже, продужиће се за годину дана у тој цели, да за то време питомац дужан буде докторски степен постићи, или ако изучава уметништво, на путовање у иноземство ради практичног усавршења у дотичној уметничкој струци.

Стипендије ове могу добити у првом реду суботички сродници пок. Јована Остојића и Терезије Остојићке рођ. Зозук, у другом реду сродници ван Суботице, ако ни ових нема у трећем реду суботички синови, који са завештатељима нису у сродству, и на последку ученици правосл. источне вере и српске народности ма из ког краја аустро-угарске монархије без сродничког односаја.

Који желе једну од ових трију стипендија добити, нека своје по пропису инструиране молбенице (крштено писмо, шк. сведоџбу бар са добрим успехом) најдуже до 28. септембра т. г. подписаној општини поднети не пропусте.

Из одборске седнице правосл. српске црквене општине у Суботици 31. авг. 1878. држане.

ЂУРО ГОЈКОВИЋ, општински бележник. 2—3 ЂУРО МАНОЈЛОВИЋ, председник црк. општине.

ОБЈАВА.

Земљу моју од 300 дана 10 минута од вароши Шабца удаљену са 4 куће за обитавање радина, качества прве класе кроз коју тече река Камичак, сва јендеком обграђена.

Земљу од 70 дана 10 минута од горње удаљену, качества прве класе кроз коју тече Бела река са једном кућом јендеком обрађена.

Земљу од 40 дана 5 минута од вароши удаљену, качества прве класе, са једном кућом јендеком заграђена.

Горе означена сва три комада ораће земље дајем под аренду на више година — земља је доброте за сваковрсни усев на којој зле године нема.

У исто време позивам земљеделце радине, задружне фамилије, којима ћу дати на пола да раде, семе од свију рубрика за усјев даћу.

На послетку ако ми се који сигуран купац јави и продаћу из слободне руке.

Ко је вољан под закуп или у наполицу да ради, време је ту за јесење усеве нека се благовремено подписаној јави.

У Шабцу 20. августа 1878.

2—3 **Софија Палка Илића.**

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

На ц. кр. грађанској школи у Петроварадину одпочиње јавна школска обука 1. октобра т. г.

Родитељи, који своју децу у овај завод дати желе, нека се до реченог дана код равнатељства истога завода пријавити изволе. Уједно се обзнањује, да је услед најновије одредбе вис. крајишке земаљске владе почамши од 5. разреда у свих предметих (осим 3.) искључиво наставни језик „немачки.“ —

У Петроварадину 20. септембра 1878.

Равнатељство ц. кр. грађанске школе.

1—3

РАДИОНИЦА МАШИНА
ШЕФЕРА и ХЕРМАНА

Нови Сад, дунавска улица у Пешковићевој кући код „корњаче“

прима свакојаке оправке на парним машинама и котловима, после намештање машина, узнивање котлова, оправке на земљеделским машинама и друге послове при грађевинама, у погледу израде леже најбоље сведочбе.

Агентура

за пирне и гепел машине за вршидбу, после стовариште гепел машина за вршидбу, ветрењача, тријера најновије системе, кантарова и свију у ту врсту спадајући предмета и то се налазе у 2—3

темеринском сокаку у кући код 7 звезде.

За економију

потребујем једног настојника који је већ више година у економији био и да је од млађи људи. Плата је 600 фор. годишње, десет метара наполице жита, и стан за себе, 4 фата растови дрва, сламе колико треба, два јутра кукурузне земље с баштом. Још једног млађег настојника требам, плаћа је годишње 400 фор. 10 метера наполице жита и стан, 3 фата дрва, јутро и пол земље кукурузне. Који би то место желио, нека се на мене доле подписатог обрати.

У Вуковару месеца септембра 1878.

2—3 **Алекса Пауновић.**

С. МИЛУТИНОВИЋ и СИНОВИ
у Панчеву

продају своје стовариште горећи дрва налазећи се код војловичке шуме (код горње јагерске капије) по следећој учвршћеној цени:

1 метер. фат	растови цепаница	— ф.	7.50
1 „ „	церови „	— „	9.—
1 „ „	брестови „	— „	8.50
1 „ „	јасенови „	— „	10.—
1 „ „	кратки „	— „	4.—
1 „ „	јасенови пригли	— „	8.—
1 „ „	мешовити „	— „	7.—

2—4

НОВИ САД 1875. сребрне медаље. **ЗВОНА** СЕГЕДИН 1876. за заслугу.

у свакој величини, са одређивањем гласа (тона) у напред. Особито препоручујем мој изналазак пробијена (durchgebrochen) звона, која имају особито добар тон, тако, да такво звоно од 100 фунти тежине равна се с другим од 170. фунти. Налоге извршујем брзо и тачно; с тога се препоручује публици

Антон Новотни, звоноливац у Темишвару.

3—6

Технички завод за зубе.

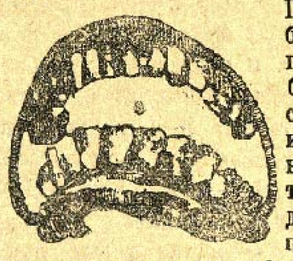

Потписани узима ся слободу понизно објавити п. н. грађанству, да је он задобивеном темељитом праксом стављен у положај, да извршује најсолидније и најбоље све на пољу зубне технике појављујуће се радове, како нове тако и оправке. Препоручује се даље за израду свих врста уметних зуба у злату или вулканиту, као и да умеће исте без бола и без вађења шкрбова под највећом притајом. Исто тако извршује пуњење (пломбирање) шупљи зуба најсавесније и под јемством. Поштоване пријатеље од зуба позива дакле најучтивије на посету

Стеван Регењи, златар, резар и зубни техничар

1—2

Станује: гостионица код „Јелисавете“.

ОБЈАВА.

Имам на продају покровца за коње добре врсте 600 комади, коме потребује нек се изволи обратити на г. Тому Петровића у Вршцу. 1—3

!!! 6 ГОДИНА ГАРАНЦИЈЕ!!!

за бело остануће следећи предмета од правог енглеског

Британија сребра.

За само ф. 6.85 а. в. добија сваки следећи **40 ком.**

практични и врло јефтини предмета, за особиту каквоћу истих гарантује се писмено а то су:

6 ком. од брит.-сребра столни ножева са енгл. сеченицом
6 „ „ „ „ виљушака најбоље каквоће,
6 „ „ „ „ кашикица најтеже врсте,
6 „ „ „ „ кашика које се не кваре,
1 „ „ „ „ кашика за супу по новој форми
1 „ „ „ „ „ за млеко,
6 „ служавника за чаше од воде, вечито бело остајући
6 „ рашлица за ножеве од кристала
1 „ за посипање шећера или бибера,
1 „ кљештице за шећер.

40 ком. Сви овде тачно обележени 40 к. покућни предмета (енглеске врсте) стоје заједно само ф. 6.85.

Осим тога препоручујемо: елегантни Викторија чирака по пару 85 н. ф. 1.05, 1.25, 1.50, 2.— Ибрика за кафу или теј по ф. 2.— 2.50, 3, 4; Шећерница по ф. 2.50, 2.80, 4, 5.50, 7. За сирће и зејтин по ф. 2.50, 3.50, 4.25, 6.— Кутија за масло по 75 н. ф. 1.20, 1.70, 2.80, 3.25, 4., Ручни чирак 45 н. 65, 80, ф. 1. Цедионик за теј 45, 65, 85 н. ф. 1, 1 50, Чашице за јаја 20, 25, 30 н., Шољице за кепео 60, 75, 80 н. и многе друге предмете.

Једино место за наручбине за Аустро-Угарску државу

Blau & Kann,
British Silver Manufacturing, Wien,
I., Elisabethstrase Nr. 6.

Наручбине извршују се брзо пошт. поузећем или кад се новци у напред пошљу. 2—12

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Срп. народна задружна штампарија.